

PRAKTIJK

Kindplan

Leerlingen medeverantwoordelijk maken voor hun eigen leerproces. Een mooi doel, maar hoe bereik je dat? Deze praktijkbijdrage beschrijft een werkwijze waarbij leerlingen in overleg met hun leerkracht doelen voor de komende periode vaststellen. Leerlingen kunnen op deze wijze een actieve bijdrage leveren aan het vergroten van de opbrengsten van hun onderwijs.

Elly Paardekooper

is redactielid van JSW en werkzaam als leraaropleider en begeleider van schoolteams

Noëlle Pameijer

is als school-, GZ- en kinderpsycholoog werkzaam bij samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt en 'Kwaliteit in Nascholing'

Een van de zeven uitgangspunten van handelingsgericht werken (HGW) betreft een constructieve samenwerking tussen leerkracht, ouders en leerling. In deze bijdrage leggen we het accent op de samenwerking tussen de leerkracht en een leerling. We beschrijven een werkwijze om deze samenwerking doelgericht vorm te geven. Het middel dat we hiervoor gebruiken heet binnen HGW 'kindplan'. In zo'n plan noteert de leerling in samenspraak met de leerkracht aan welk doel er de komende periode gewerkt gaat worden, wat er nodig is om dit doel te bereiken en wie wat gaat doen. Kinderen komen daarbij vaak met goede oplossingen die nauw aansluiten bij de dagelijkse gang van zaken in de groep of op het schoolplein. Oplossingen die wij als volwassenen niet zo snel zouden hebben bedacht. Uit de praktijk weten we dat kinderen harder werken aan doelen als ze betrokken zijn bij het formuleren ervan.

Uitgaan van de leerling

Leerlingen kunnen vaak goed aangeven wat ze bezig houdt in en om de les. Dat kan gaan over de leerstof: over hoe ze te werk gaan, hoe ze taken aanpakken of welke oplossingsstrategieën ze hanteren bij bepaalde vakken. Het kan ook gaan over onderwerpen buiten de leerstof om, zoals hoe ze de school, de klas en de leerkracht ervaren, over wat hen helpt om aan het werk te gaan of om het fijner te hebben op het schoolplein. Deze kennis van kinderen kan leerkrachten helpen om nog beter in te spelen op wat zij nodig hebben (hun onderwijsbehoeften) om zich te ontwikkelen en om hun welbevinden op school te verho-

gen. Want ook schoolplezier, taakaanpak en 'zin in leren' zien we bij HGW als opbrengsten.

Ga in gesprek

Het maken van een kindplan gebeurt tijdens een gesprek met de leerling. Het is belangrijk dat je het gesprek als leerkracht voorbereidt. Ook de leerling moet erop voorbereid zijn, zodat hij/zij er alvast over na kan denken. Uit ervaring blijkt dat kinderen dan beter in staat zijn om een actieve bijdrage te leveren. Bedenk dus van tevoren waar je het over wilt hebben, hoe je deze leerling op zijn gemak stelt en hoe je dit kind aan kan zetten tot nadenken en meedenken. Daarnaast is een open, nieuwsgierige en onbevooroordeelde houding van groot belang. Ga er niet op voorhand van uit dat je weet wat er in het kind omgaat en welke antwoorden het kind zal geven. Luister met open oren, een leeg hoofd en vanuit positieve verwachtingen. Vertel het kind wat de inhoud van het gesprek zal zijn en waar je naartoe wilt. Geef aan dat je informatie wilt over wat de leerling kan helpen om een volgende stap te zetten. Doe dat in positieve bewoordingen, bijvoorbeeld: 'om samen te zoeken naar hoe jij ...'. Of: 'om samen een oplossing te zoeken voor ... zodat je ...'

Op de volgende pagina's staan een leeg en een ingevuld kindplan afgebeeld. Op pagina 28 staan suggesties hoe je zo'n plan met een leerling in kunt vullen.

Dit kindplan is van ...

Naam leerling: Groep en leerkracht:

Ingevuld samen met: Datum:

Nu weet/ kan ik al:	Straks wil ik weten/ kunnen:	Om dat te bereiken ga ik:	De leer- kracht helpt mij door:	Mijn ou- ders helpen me door:	Materialen en andere hulpmiddelen. Of een vriendje of iemand an- ders die me kan helpen

Evaluatiedatum: Wie evalueert:

Hoe weten we dat het doel bereikt is? Wat merken, zien of horen we dan?

.....

.....

Uitkomst van de evaluatie: is ons doel bereikt?

.....

.....

Hoe verder?

.....

.....

Voorbeeld van een kindplan

Naam leerling: *Michiel* Groep en leerkracht:

Ingevuld samen met: Datum:

Nu weet/ kan ik al:	Straks wil ik weten/ kunnen:	Om dat te bereiken ga ik:	De leerkracht helpt mij door:	Mijn ouders helpen me door:	Materialen of iemand anders die me helpt:
Soms wachten op mijn beurt, eerst mijn vinger opsteken en pas antwoord geven als de juf me aanwijst.	Elke keer in de kring dat zo doen.	Me inhouden, eerst denken, dan doen.	Te gebaren dat ik moet wachten en me aan te wijzen en ook mijn naam te zeggen als ik een antwoord mag geven (anders denk ik dat je misschien iemand anders bedoelt).	Dit thuis tijdens het eten te oefenen met mijn ouders en broertjes. Dan moet ik aan tafel ook mijn hand opsteken! En mijn broertje ook.	Niets eigenlijk, maar misschien kan Jimmie me helpen door naast me te zitten in de kring en me dan steeds aan de afspraak te herinneren. Mag dat?

Evaluatiedatum is over drie weken. In de tussentijd houdt Michiel op een zelfgemaakte kaart bij wanneer het hem in de kring lukt zich te gedragen zoals hij wil. De leerkracht attendeert hem er ook op wanneer zij dit gedrag ziet.

Evaluatiedatum: *over drie weken*

Wie evalueert: *Michiel, leerkracht en moeder*



Foto: Vincent van den Hoogen

Het maken van
een kindplan
gebeurt tijdens
een gesprek met
de leerling

Vervolg van pagina 25

Nu kan/weet ik al

Bij het formuleren van doelen blijkt dat leerlingen zichzelf vaak met andere kinderen vergelijken. Aangezien het voor deze leerlingen juist belangrijk is dat ze zich met zichzelf gaan vergelijken en de beginsituatie positief beschrijven, staat in de eerste kolom de hulpzin 'Nu kan ik al ...'.

Straks wil ik weten / kunnen

Als het duidelijk is waar het gesprek over zal gaan, formuleer je samen met het kind een doel voor een bepaald vak of voor een concreet aspect van de werkhouding of sociaal gedrag. Laat het kind hierbij zo veel mogelijk aan het woord en luister aandachtig. Uit deze informatie zijn doelen te destilleren. Zorg er wel voor dat je dichtbij het oorspronkelijke onderwerp van de leerling blijft en diens termen zo veel mogelijk overneemt. Denk aan het belang van reële doelen (niet te laag maar ook niet te hoog) en van 'kleine snelle doelen' met een hoge kans op succes. Zorg er ook voor dat het doelgedrag in positieve termen is geformuleerd: wat moet het kind wel in plaats van niet? Bijvoorbeeld: 'Tijdens het voorlezen houd ik mijn knuffel met allebei mijn handen vast op mijn schoot, zo kan ik niet duimen tijdens het voorlezen.'

Wat ook helpt bij het formuleren van een doel is om de leerling zijn of haar wensen te laten beschrijven. Dat ondersteunt een kind om te bedenken hoe de ideale situatie eruit ziet. Laat kinderen deze gewenste situatie zo concreet mogelijk beschrijven. Wat zie en hoor je dan? Als leerkracht mag je zeker meedenken, bijvoorbeeld door de ideeën van kinderen aan te vullen of dingen aan te dragen die

het kind goed kan en die behulpzaam kunnen zijn bij het bereiken van de doelen.

Het doel behalen

Als het doel helder is, bespreek je samen wat er nodig is om het te behalen. Welke vaardigheid wordt aangeleerd en welke aanpak, benadering of instructie helpt om het doel te bereiken? De hulpzinnen onderwijsbehoeften (om dit doel te bereiken, heb ik uitleg, materialen, opdracht of activiteit, feedback, groepsgenoten, leerkracht of ouders nodig die ...) kunnen het gesprek ondersteunen. Per kolom vul je zo in wat er nodig is en ook wat voor jou als leerkracht wenselijk en haalbaar is. Tot slot bespreek je hoe het doel geëvalueerd gaat worden. Waaraan is te merken dat het doel is bepaald? Leg tevens vast wanneer je evalueert en hoe.

Op deze wijze met leerlingen praten, helpt om daadwerkelijk samen te werken aan het behalen van onderwijsdoelen. Het motiveert leerlingen en leerkrachten zijn vaak blij verrast over de inzet van het kind. Uit ervaring blijkt dat de relatie tussen de leerkracht en de betreffende leerling aanzienlijk verbetert met het samen maken van een kindplan. Ook dat is een mooie opbrengst!

- Pameijer, N., Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag (hoofdstuk 4, Gesprekken met leerlingen)*. Leuven: Acco.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2010). *Handelingsgericht werken: de uitgangspunten (1)*. In: *JSW*, 94 (7), 6-9.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2010). *Handelingsgericht werken: de uitgangspunten (2)*. In: *JSW*, 94 (8), 12-15.

LITERA
TUUR!